

SVÅRIGHETSGRAD:

Planera noga och se till att sockeln är stadig och vågrät. Därefter är det inte svårt att själv bygga upp ett kök.

TIDSÅTGÅNG:

En förlängd helg.

PRISBILD:

Vi fick ner priset till 25 000 kr eftersom vi köpte ett utställningskök på Internet.

Vem som helst kan stapla underskåp på en sockel, men det är en konst att få dem att stå vågrätt. Sedan ska överskåpen upp på rak linje och bänkskivan på plats. Här får du ovärderliga råd och tips som hjälper dig.

Det verkar kanske överskådligt att tänka sig ett nytt kök. För en sak är ju att önska ett, en annan att själv stå för uppsättningen. Men det är faktiskt inte så svårt. En normalhändig person klarar lätt av monteringen, och planeringen är ju en uppgift för hela familjen. Det som avgör hur svårt arbetet blir är förarbetet. Det består – bortsett från planeringen – av att snickra en stadig och vågrät sockel. När den är på plats går resten nästan av sig själv.

I planeringen ingår att bestämma utseende på dörrar och lådor, att räkna ut hur skåpen ska inredas och framför allt att skapa en fungerande arbetsplats med olika saker inom räckhåll.

Enkla grundregler underlättar monteringen

Om du inte bygger om totalt utan håller dig inom rummets fyra väggar, så vet du från början hur stor yta du disponerar över. Resten är upp till din fantasi – för var ska de olika skåpen placeras? Det kräver papper och penna och ett suddgummi, för det krävs många ändringar innan du och familjen är nöjd. Låt det ta den tid det tar.

Här fick vi stor hjälp, eftersom vi hittade ett utställningskök på Internet och samma uppställning kunde användas, behövde vi bara montera delarna på samma sätt. Vi visar bara den del av jobbet som har med skåpen att göra. Till det behövs endast några få och enkla grundregler. Det är dem du lär dig i denna artikel.

Bänkskiva

Utmaning: Diskbänken ska fällas ner i den relativt dyra bänkskivan, och väggarna är varken plana eller raka och möts ej i räta vinklar.

Lösning: Genom att först tillverka en mall undviker du att skada den fina bänkskivan.

Det får gärna ta sin tid att sätta upp sockeln med absolut vågrät ovansida och lodräta kanter. Det är nämligen förutsättningen för ett lyckat resultat.

Underskåp

Utmaning: Vattenrör och avlopp ska dras fram till diskbänken, som stöter emot skåpsidorna. Underskåpen sätts utmed ojämna sidoväggar.

Lösning: Såga och borra hål för diskbänk och rör i skåpen innan de sätts på plats. Avsluta mot sidoväggarna med passbitar.

Överskåp

Utmaning: Väggarna är inte släta, ej heller lodräta, och har svårt att klara tyngden.

Lösning: Du hänger skåpen på en list, som du skruvar fast på väggen. Då kan du få hållbar förankring och rätta till upphängningen innan skåpen sätts upp.

Dörrar och lådor

Utmaning: Allt i köket ser mycket slarvigt ut om ett par dörrar eller lådor sitter snett i förhållande till varandra.

Lösning: Ändra lådbeslagen och justera skåpdörrarnas läge genom att justera gångjärnen.

NYTT KÖK

från sockel till överskåp

Sockel

Utmaning: Hela golvet är ojämnt och störst skillnad finns längs väggarna.

Lösning: Skapa ett vågrätt underlag genom att snickra en stadig sockel som dessutom sluter tätt mot det ojäma golvet.

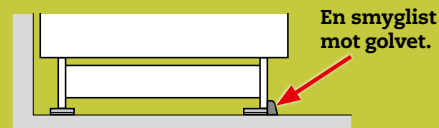
Utmaning: Golv är ojämnt

Sockel

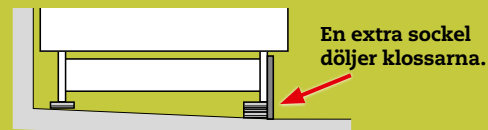
Sockeln eliminerar alla ojämnheter i golvet så att det blir lätt att sätta skåpen rätt.

När du tillverkar sockeln finns det flera alternativ att välja bland. Men det som har betydelse är att sockeln blir till 100 procent vågrät både på längden och tvären. Den får gärna också sluta tätt mot golvet och vara en snygg avslutning av skåpen.

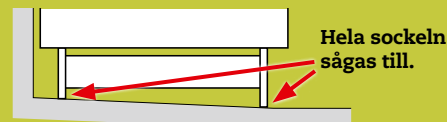
Här sågar vi underkanten av sockeln så att den ligger an mot golvet. Det ger en stadig sockel, men det går också bra att palla upp sockeln tills den blir vågrät och därefter sätta en smyglist längs golvet. Det är lättare men kräver stöd under samtliga skåphörn.

Sockeln pallas upp och en smyglist döljer den smala springan mot golvet.

Sockeln pallas upp och en extra sockel sätts utanför längs golvet.

Sockeln sågas till så att underkanten på den följer golvet. Ovankanten är vågrät.

Sockeln tillverkas och pallas upp vågrätt

Börja med att undersöka golvet. Hela golvet – för det vore mer än försmädligt att behöva börja om, om du vid den tredje väggen upptäcker att golvet är mer ojämnt än vad du räknade med.

För att göra en ordentlig kontroll av golvet behöver du ett långt vattenpass och en rätskiva eller en rak bräda eller aluprofil. Höjden på sockeln bestämmer hur högt över golvet bänkskivan hamnar. En bra tumregel är att det ska vara 10–15 cm mellan armbågen och bänkskivan, för alla är ju inte lika långa. I dag anses 90–95 cm vara lagom höjd.

Oavsett vilken lösning du väljer, bör du tillverka sockeln först och palla upp den vågrätt innan du sågar.

Vi sågar av sockeln där den ansluter mot en vägg. Det är inte bara golvet som kan vara ojämnt. Väggen är säkert inte lodrät. Håll sockeln vågrätt och överför vägglinjen med en penna till sockeln.

På baksidan av fronten fäster vi klossar som tvärbitarna i sockeln kan fästas mot. Då slipper vi skruvhål på sockelns framsida. Du kan även använda vinkeljärn, men ett par lister duger utmärkt.

Tvärbitarna fästs nu på klossarna på sockelfrontens baksida. När man skruvar in i sidan på en spånskiva är det bäst att förborra och sedan välja en ganska smal skruv, för annars finns risk att spånskivan spricker.

Baksidan av sockeln skruvas fast på de tvärgående delarna. Där syns ju inte skruvarna efteråt. Men även nu är det klokt att förborra för att inte tvärbitarna ska spricka när skruven dras i.

Sockeln pallas upp vågrätt åt alla håll. Hellre en koll extra än en för lite. När sockeln står som den ska, ska vi markera var den ska sågas, men det går också bra att låta den stå och avsluta med en list mot golvet.

Sockeln sågas till så att underkanten följer golvet

1 Vi markerar golvnivån på sockeln, men först när den ligger fullständigt vågrätt. Har du ett strykmått kan du använda det, annars går det att göra som vi – använda en kloss som håller konstant avstånd till golvet.

2 Sockeln sågas med sticksåg längs strecket. Vi sågar från baksidan för att slippa stickor, och därför tas vi först isär sockeln. **TIPS:** Såga mitt i strecket så är du säker på att det blir rätt.

3 Nu ska vi sätta ihop sockeln igen. Delarna har anpassats för att kunna följa golvet, och det gäller även kortändarna, som ska stå mot en diskmaskin och en vägg. Vi skyddar sockelns framsida under arbetet.

4 Sockeln skruvas fast i väggen. Först sågar vi till ett par klossar, som passar i utrymmet mellan sockeln och väggen, och sedan skruvar vi fast sockeln i väggen med en skruv i varje kloss.

5 Sockeln fästs på var 60:e cm. Det har ingen betydelse om den fästs i golvet eller väggen, men den ska sitta fast så att den av misstag inte trycks in mot väggen.

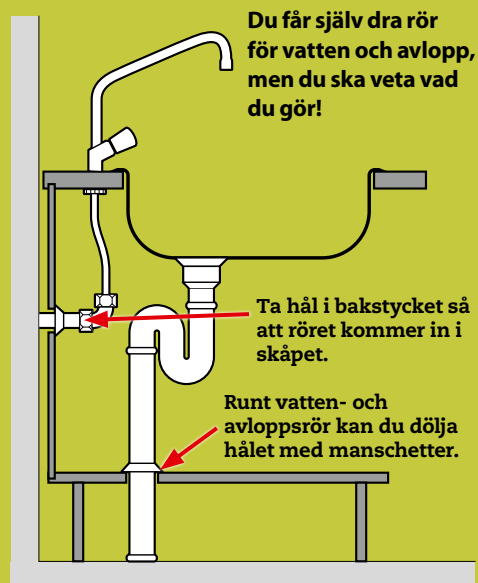
Det kan ta lång tid att få sockeln fullständigt vågrät åt alla håll och kanter, men det är en förutsättning för ett bra resultat.

Utmaning: Rör och skeva väggar

Underskåp

Det är lätt att sätta underskåpen på plats.
Problemet är att dra rör och montera diskbänk.

Då du har varit noggrann vid monteringen av sockeln, ska du i stort sett bara ställa underskåpen på sockeln. Eftersom den står som den ska, hamnar också underskåpen rätt och ska bara skruvas ihop. Innan du gör det måste du borra hål där rör och kablar ska dras och kanske också såga hål för diskbänken. Om skåpen inte passar precis med bredden på köket fördelar du dem med lika mycket avstånd till väggarna på båda sidor. Den sista biten mot väggen täcks med en passbit. Men tänk på att den bör ha en viss bredd (minst 5 cm) för annars syns ojämnheterna i väggen tydligt.

Underskåpen anpassas till rör, avlopp och väggar

1 Vi ställer underskåpen på sockeln så gott det går med tanke på rören i väggen. Om väggen är mycket skev tvingas du kanske såga bort en bit av bakstycket. Nu ska vi förbereda för vatten- och avloppsrör.

2 Vi sågar ut för diskbänken och rören när vi har markerat var de hamnar. Små hål görs lättast med hålsåg, större hål med sticksåg. Ska du såga mitt inne i en skiva borrar du först hål för sågbladet.

3 Nu är det dags att sätta ihop skåpen. Vi skjuter ihop dem så att framkanterna är i nivå. Det känner man lätt med ett finger. Därefter fixeras skåpen med tvingar och skruvas ihop, ev. med kopplingskruvar.

4 Ett par skruvar i väggen gör skåpet stadigt.

Underskåpen fästs i väggen med skruvar genom bakstycket. I dessa skåp finns en 12 cm förstärkning upptill, och vi väljer att dra skruvarna genom denna. Annars hade det varit nödvändigt att förstärka bakstycket.

5 När skåpen är på plats ska passbitarna sågas till. De ska sitta mellan skåpen och väggen. Vi håller passbiten absolut lodrätt och överför väggens profil till den. Därefter sågar vi till passbiten.

6 Passbiten skruvas fast från insidan av skåpet när vi har lagt en limsträng på den kant som vänds mot skåpet.

Passbiten skruvas fast från insidan av skåpet när vi har lagt en limsträng på kanten. Även nu är det viktigt att förborra, eftersom vi borrar in från sidan. Risken är annars stor att passbiten spricker.

Utmaning:

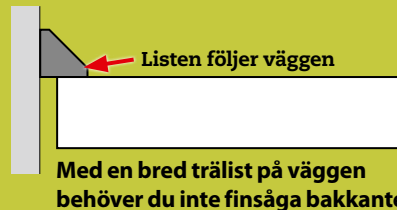
Ojämn vägg och hål för diskbänken

Bänkskiva

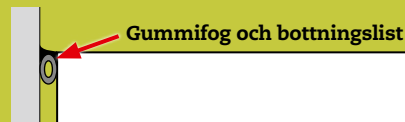
Först ska bänkskivan anpassas till väggarna, därefter sågas hål för diskbänken.

Det är egentligen ingen direkt utmaning att lägga bänkskivan på plats, även om du först ska såga hål för diskbänken och anpassa skivan i kortändarna. Bänkskivor kan vara ruskigt dyra och då är det dumt att klanta sig. Det behöver du inte göra om du först sågar till en billig skiva så att den passar mot väggarna. Använd sedan skivan som mall.

Här är vi mycket noga med att skivan ska passa perfekt, och det beror på att vi vill foga mot väggarna. Fäster du i stället en list på väggen eller monterar en hålkällist, så är det inte riktigt lika noga.

Med en bred trälist på väggen behöver du inte finsåga bakkanten.

När skivan följer väggen kan du tätä med en elastisk gummifogmassa.

Här har hålkällisten fästs på den bakre kanten av skivan.

Bänkskivan sågas till och diskbänken monteras

Vi sågar till en mall i full skala av en billig skiva, för att det ska bli lättare att anpassa bänkskivan till väggen. Återigen överför vi väggens profil med hjälp av en tumstock. Därefter sågas skivan till.

När mallen passar perfekt kan vi såga bänkskivan och då kommer den att passa lika bra. Först kontrollmåtar vi bänkskivan och sedan fixerar vi mallen mycket noga så att sågningen blir exakt.

Diskbänken läggs på bänkskivan där vi vill ha den. Med lätt hand drar vi ett streck runt diskbänken innan vi tar bort den och ritar ett nytt streck 15 mm innanför strecket. Det är längs det nya strecket vi ska såga.

Ett 10 mm hål är tillräckligt för de flesta sågblad.

Hålet för diskbänken sågas upp med sticksåg. Vi borrar hål innanför strecket och sticker igenom sågbladet och sågar långsamt ut mot strecket. Skivan är tjock och hård så det tar sin tid.

Strängen ska vara så tjock att den sluter tätt, men också så tunn att inget pressas ut.

Till tätning mellan diskbänk och bänkskiva används sanitetskitt. Vi rullar ut en sträng och lägger runt hålet. Först kollar vi dock att diskbänken får plats. Nya diskbänkar levereras ofta med packning eller massa.

Diskbänken läggs försiktigt ner i hålet. Den trycks fast ordentligt i sanitetsmassan och spänns fast med de beslag som hör till diskbänken. Bänkskivan fästs i skåpen med ett par skruvar underifrån.

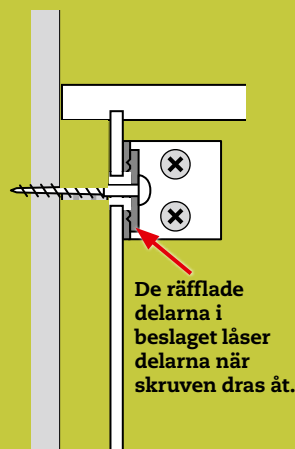
Utmaning: Ojämna väggar

Överskåp

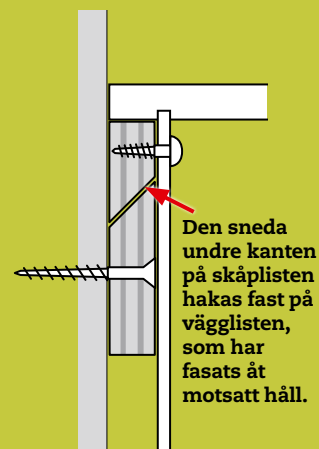
Oavsett hur skeva väggarna är så ska överskåpen hänga på rak linje.

Kolla med vattenpass och en rätskiva hur rak eller skev väggen är. Är den rak och slät är det lätt att få ett snyggt resultat, men är den skev måste du palla upp bakom skåpen eller de lister som de ska hänga på.

Om det är en mycket skev vägg kan du med fördel sätta upp de yttre skåpen på varje sida först och sedan fästa skåpen mellan dem samtidigt som du kollar med en lina att de sitter i nivå. Buktar väggen utåt på mitten ska de yttre skåpen dras ut lite.

Ikeas beslag består av två delar som låser varandra när läget har justerats och skruven dras åt.

En klassisk lösning: två snedsågade lister som hakas ihop. Lätt och säkert.

Överskåpen hängs på lister

Först markerar vi var ovankanten på skåpen ska hamna. Det ser snyggt ut om de sitter i nivå med ovankanten på högskåpen. Här bestämmer vi att de ska sitta på samma höjd som fönstrets ovankant.

När de två listerna har sågats till mäter vi var underkanten på bärlisten (den på väggen) hamnar i förhållande till skåpets ovankant. Därefter borras hål för skruvarna och skruvhålen försänks.

Vi markerar på väggen var bärlistens underkant ska hamna. Vi utgår från den linje som markerar skåpets ovansida. Därefter markerar vi med ett lodrätt streck var skåpets mittlinje hamnar.

Nu skruvas bärlisten fast på väggen. I en trävägg används rejäla skruvar och i tegel och betong förborras hål för pluggar. Det är nödvändigt för glas och porslin är tungt.

Överskåpet kan lyftas på plats och nu griper listan på skåpets baksida tag i bärlisten på väggen. Vi satte bärlisten någon millimeter för högt eftersom skåpet alltid pressar ner listan en smula.

När skåpet hänger på listan knackas det ner med lätta slag. Det motsvarar då sättningen som annars dyker upp det första året. Skåpet tas ner och skruvarna dras åt. När skåpet hängs upp igen sitter det!

Utmaning:

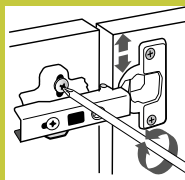
Dörrarna sitter snett

Dörrar

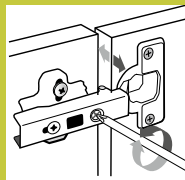
Med noggrannhet får du skåpdörrar och lådframstycken att sitta rakt.

Räkna med att allt som kan justeras måste justeras. Därför ska du – hur noggrann du än har varit under arbetet – avsätta en kvart eller så till att justera gångjärn och lådframstycken. Det är först när de sitter rakt, som det ser bra ut.

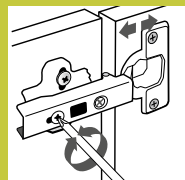
Det är till på köpet ganska lätt, men du ska förstås veta hur gångjärnen justeras – och det visar vi till höger. Även lådframstycken måste ofta justeras och även det visar vi. När du är klar med justeringen smakar det säkert gott med kaffe ...

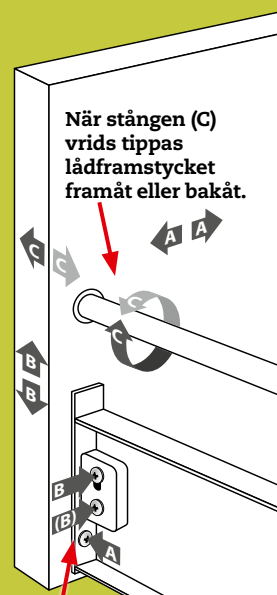
När beslaget i skåpet flyttas upp eller ner följer dörren med.

Justerskruven närmast kanten flyttar dörren i sidled.

Justerskruven längst ut drar dörren inåt eller utåt.

När stängan (C) vrids tippas lådframstycket framåt eller bakåt.

Lådframstycket lyfts (B) och skjuts i sidled (A).

Det är lätt att justera lådor och dörrar

1

Lådframstyckena justeras med beslagen. Ta fram en skruvmejsel som passar och dra åt eller lossa justerskruvarna tills framstycket sitter där det ska. Prova dig fram och kolla varje justering.

2

Dörrar på både över- och underskåp kan justeras och det görs för det mesta med en, två eller alla tre justerskruvarna i gångjärnen – men det kan skilja lite från tillverkare till tillverkare.

Efter ett par arbetsdagar kan du vara stolt över ditt arbete. Skåpen står och hänger där de ska och lådor och dörrar sitter rakt i många år.